

saavidt der er Afhændelsesfrihed, men man har stillet Spørgsmaal, om der er Anledning til at lægge Vaand, denne Indskrænkning paa den frie Dispositionsret, som man gjør ved at forbyde, at der kan sælges og kjøbes Fordeieendomme af en juridisk Person, og som man gjør ved at forhindre Testationsfrihed med Hensyn til at stifte og dotere Fordeieendomme i offentlige eller private Diemed; og det er en Frihed, som vel ikke staar i første Række, men selve Testationsfrihedens Brug, naar man i det Hele taget ikke forlaster Arveretten, er vel en af dem, som have en økonomisk vigtig og betydningfuld og i sin Almindelighed ikke forkastelig Interesse. Men dernæst vil jeg sige, at det efter min Opfattelse ikke her kan betragtes som det Afgjørende, ligesaa lidt som ved noget agrarisk Spørgsmaal eller ved noget Erhvervsamfundet vedrørende Spørgsmaal, om Frihedsgrundættningen tilføjer det. Friheden er overordentlig betydningfuld og har sin vigtige Plads i Erhvervsamfundets Ordning; men det sidste og øverste Princip er det ikke; det er Samfundshensynet, der bestemmer det, og Samfundshensynet, der begrundet det, og da bliver Spørgsmaalet ikke, om denne overordentlige Forandring paa dette Punkt stemmer med Frihedsgrundættningen og kræves deraf, men om der er en paavirkelig Samfundsinteresse, der kræver det. Bedømt fra denne Side maa der være to Betingelser, som kræves, nemlig for det Første dette, at disse Erhvervser af Fordeieendomme for Stiftelserne spille en kjendelig Rolle i vore Landboforhold og det en væsentlig disse paavirkende Rolle, og for det Andet, at denne Rolle er skadelig. Er den ikke kjendelig eller væsentlig paavirkende dem, falder Spørgsmaalet bort, og naturligvis ogsaa, naar den ikke i større Omfang kan være skadelig. Men det er ikke lykkedes mig at opdage, at der i nogen kjendelig Grad skulde have været stiftet saadanne Fonds til at dotere og oprette Stiftelser med Fordeieendomme, at man af den Grund behøver at raabe Samfundet op for at sætte en Hindring derved og derved opgive en Frihed, som nu engang har været til fra gammel Tid hos os. Dette ser jeg ikke, at det efter de for mig tilgængelige Rilder kan siges paa nogen Maade at være bevist. Af større Stiftelser fra vor Tid, som ere oprettede med Fordeieendomme for offentlige Diemeds Skyld, kjender jeg ialtfald kun — naar jeg undtager saadanne Jordlodder, hvorpaa der bygges Huse — Jægerspris og maaske Christiansdals Kloster; men Jægerspris vil vel sagtens blive en af dem, med Hensyn til hvilke Undtagelserne og Lemperne i Lovforslaget

§ 1 vilde finde Anvendelse. Hvad dernæst angaar private Stiftelser, som ere tillagte større Fordeieendomme, da er der, saavidt mig bekjendt, ikke mange af dem. (Afskyldelse.) Rønnekamp er ikke en Stiftelse. Jeg kjender kun een, og det er den Sulzbe Stiftelse, som tildeels er en Familjestiftelse, men der er dog det Giendommelige ved denne Stiftelse, at, skjøndt den ganske vist for en Del blev funderet ved Fordeieendomme, bleve disse dog udtrykkelig undtagne fra Konfirmationen. Da der nemlig kunde være Tvivl, om det ikke kom i Strid med Grundlovens § 93, blev Alt, hvad der vedrører Stiftelsens Fundering ved Fordeieendomme, undtaget fra Konfirmationen. Jeg mener imidlertid, at for at gjøre en saa indgribende Forandring i den gjældende Ret som den, der her er Tale om, og naar dette skal støttes paa en Samfundsinteresse, maa der føres Bevis for, at der er Trang dertil. Dette Bevis kan jeg ikke anerkjende, foreligger her, og jeg tvivler om, at det kan føres; men under alle Omstændigheder tvivler jeg om, at det vilde føre til en saa vidt gaaende og saa streng Regel som den, der indeholdes her. Vil man blive i det Spor, som Lovgivningen fra 1848 til 1860 anviser, saa tror jeg, at det, der vilde kunne blive Spørgsmaal om, vilde være noget meget Mindre. Jeg tror, at det, der kunde blive Tale om, var at bringe den Takse, som findes i Loven af 21de Juni 1854 — forsaavidt det ikke er overflødig, hvad jeg ikke afgjørende kan udtale mig om — til Udførelse, nemlig den Takse, at ingen Erektionsbestemmelse, ingen Fundatsbestemmelse, som fastsætter Afhændelighed, overhovedet kan gives med Gyldighed, men at Fordeieendommen kan sælges til Trods for en saadan Bestemmelse. Derved ere vi inde i det Spor, og derved komme vi ikke udover de Regler, som ere anvisne i den Lovgivning, der fandt Sted i denne Periode. Men indtil videre maa jeg for mit Vedkommende tvivle om, at der kan føres gyldige Beviser for, at der er Trang til en saadan Regel som den, der findes i § 1. Det er nemlig klart, at saadanne politiske Motiver som de, der i de sydlige Lande, særlig i de katholicke Lande, føre dertil, have vi jo heldigvis idetmindste hidtil været fritagne for, idet vi have været fritagne for den politiske Strid: Kirkens Kamp med Staten.

Ordføreren for Forslagsstillerne (Monrad): Jeg har med megen Interesse fulgt den ærede sidste Tale's Foredrag. Det har været mig overordentlig kjært at se, at han gif i den Grad dybt ind paa Realiteten,